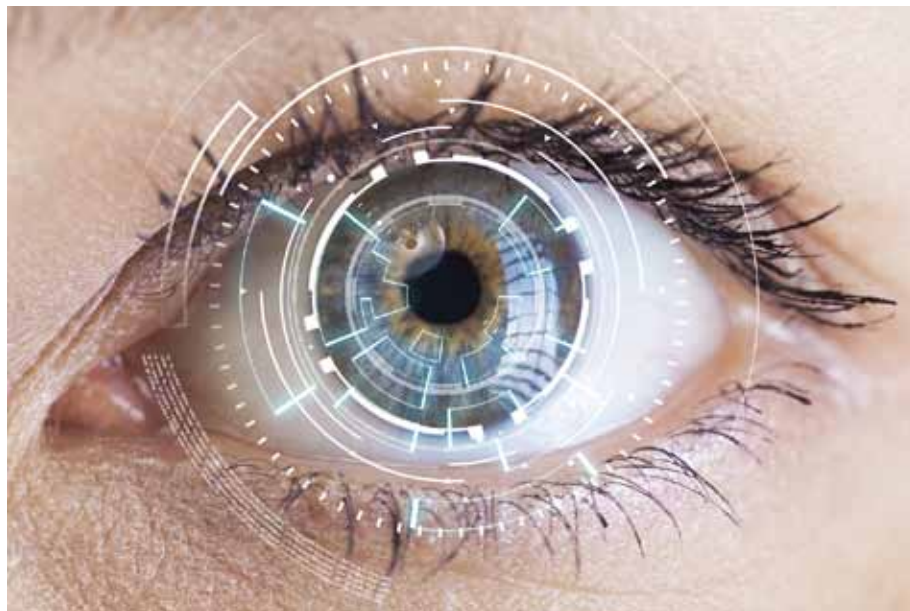

REFRAKTIVNE NAPAKE OČESA IN NJIHOVO ZDRAVLJENJE

BIGSTOCK

GLAVNO LOMILOV OČESU JE ROŽENICA, KI JE PROZORNI DEL IN POKRIVA ZUNANJI DEL OČESA SPREDAJ, IN LEČA, KI JE V NOTRANJOSTI OČESA. ČE STA TI LOMILI PROZORNI IN ZDRAVI, SE VZPOREDNI ŽARKI SVETLOBE, KI PADAJO NA OKO ZBEREJO NA MREŽNICI IN POVZROČIJO NASTANEK JASNE SLIKE. TAKO STANJE NA OČESU IMENUJEMO EMETROPIJA.

Piše: dr. Marija Ana Schwarzbartl Pfeifer, dr. med., specialistka oftalmologinja, kirurginja iz Očesnega kirurškega centra Pfeifer v Ljubljani.

Lahko pa slika nastane pred ali za mrežnico iz različnih vzrokov, v tem primeru govorimo o abnormalnem stanju refrakcije očesa. Oko je lahko kratkovidno, daljnovidno, starovidno ali ima astigmatizem. V tem primeru govorimo, da ima oko dioptrijo. Dioptrija pomeni, da oko za gledanje na daljavo ali bližino (ali oboje) potrebuje neko korekcijo. To so lahko očala, kontaktne leče ali kirurško refraktivna korekcija. Emetropo oko ne potrebuje nobene korekcije za gledanje na daljavo in bližino.

DALJNOVIDNOST (HYPEROPIA)

Nastane, kadar je roženica preveč ploska v primerjavi z velikostjo očesa ali pa je oko prekratko. To povzroča usmerjanje svetlobe na točko za mrežnico, kar se kaže kot zamegljen vid na blizu in tudi na daleč. Pogosto se daljnovidnost določi šele v starejših letih, saj je pri mlajših ljudeh očesna leča sposobna to težavo kompenzirati. Včasih je za natančno določitev

take dioptrije potreben pregled v cikloplegiji, posebej pri otrocih, kar pomeni s kapljicami za razširitev zenice, ki onemogočijo ciliarne mišice, da bi spremenile obliko leče v očesu, ki

V NASPROTJU Z NORMALNIM VIDOM SE MYOPIA POJAVI, KADAR JE ROŽENICA PREVEČ UKRIVLJENA ALI JE OKO PREDOLGO, ZATO PADE SVETLOBA ZA MREŽNICO OZIROMA NA MREŽNICI SLIKA NI JASNA.

kompenzira to napako. Včasih je bilo za to pri otrocih 3 dni pred pregledom treba kapati v oko atropinske kapljice, zenica pa je bila široka še 2 tedna po pregledu, kar je pomenilo slab vid otroka. Sedaj imamo na razpolago kapljice Ciklopentolat, ki jih damo na samem pregledu in zamegljujejo vid še 1–2 dni po pregledu.

KRATKOVIDNOST (MYOPIA)

V nasprotju z normalnim vidom se myopia pojavi, kadar je roženica preveč

ukriviljena ali je oko predolgo, zato pade svetloba za mrežnico oziroma na mrežnici slika ni jasna. Miopi ljudje ne vidijo jasno na daljavo, od blizu pa vidijo celo bolje kot emetropi. Tu igra pomembno vlogo dednost, saj se posebej visoka kratkovidnost pogosto pojavlja v družini tudi pri potomcih. Kratkovidnost je zelo pogosto stanje, ki prizadene približno 30 % populacije. Po navadi se začne pojavljati 8.–12. leta. Medtem, ko telo raste, se stanje pogosto poslabša, vendar se pogosto stabilizira v odrasli dobi.

V sedanjem času govorimo o epidemiji kratkovidnosti, saj se med mladimi pojavlja vse pogosteje, kar se pripisuje predvsem vse več času, preživetem

ŽE VELIKO PREDEN SE POSAMEZNIK ZAVE, DA JE VID ZAMEGLJEN, JE LEČA ZAČELA IZGUBLJATI SVOJO LASTNOST SPLOŠČITVE IN ODEBELITVE.

pred malimi ekrani (predvsem telefoni), in premalo času, preživetem na prostem zunaj. Raziskave so namreč potrdile, da se napredovanje kratkovidnosti pri otrocih, ki so vsak dan zunaj na zraku 2 uri, bistveno upočasnijo.

ČE SE ASTIGMATIZEM POJAVI V NAJSTNIŠKIH LETIH, LAHKO TO POMENI, DA SE RAZVIJA KERATOKONUS, KI PA SE DOVOLJ ZGODAJ ODKRIT LAHKO SEDAJ USPEŠNO ZDRAVI S POSTOPKOM UVA CROSS LINIKING.

Velikokrat kratkovidnost ugotovimo med rednimi sistematskimi pregledi v šoli. Včasih starši opazijo, da imajo njihovi otroci težave pri prepoznavanju cestnih znakov ali pri gledanju televizije. V vsakem primeru ugotovljenega odstopanja od dobrega vida je potreben pregled pri oftalmologu, saj so vzroki za slab vid lahko zelo različni, ne samo dioptrija.

STAROVIDNOST (PRESBIOPIJA)

Starostna slabovidnost nastane, kadar leča izgubi svojo fleksibilnost, kar otežuje osredotočanje na bližnje predmete. V mladosti in srednjih letih se prozorna očesna leča lahko brez težav prilagaja na bližnje in daljne predmete, z debeljenjem leče za bližnje predmete in tanjšanjem za bolj oddaljene.

Kadar leča izgubi sposobnost akomodacije, nastane starostna slabovidnost. Če se vam pojavlja

zamegljen vid pri gledanju na blizu, običajno po 40. letu, če imate težave pri izostritvi slike, ko preskakujete s pogledom z bližine na daljavo in obratno ali imate celo glavobole ob dolgotrajnem delu na blizu, je velika možnost, da ste postali presbiopi. Vzrok presbiopije je torej nesposobnost prilagajanja očesne leče na različne razdalje, saj leča postane pretrda, da bi jo ciliarne mišice še lahko poljubno upogibale. To nastane zaradi vaših let.

Medtem ko se staramo, leče v naših očeh izgubijo nekaj svoje elastičnosti in brez te elastičnosti izgubijo sposobnost spreminjanja osredotočenosti na različne daljave. Starostno poslabšanje vida se lahko zgodi nenadoma, ampak prava izguba elastičnosti je dolgotrajen proces. Že veliko preden se posameznik zave, da je vid zamegljen, je leča začela izgubljati svojo lastnost sploščitve in odebelitve. Šele ko neelastičnost začne vplivati na vid tako, da posameznik to opazi, se stanje diagnosticira. Po navadi se to zgodi v zgodnjih do poznih štiridesetih letih. Starostna slabovidnost se lahko pojavlja v kombinaciji z drugimi tipi refraktivnih napak, kot na primer kratkovidnost, daljnovidnost in astigmatizem.

ASTIGMATIZEM

Astigmatizmi v nasprotju z normalnim vidom nastanejo, kadar je roženica v obliki ragbijske žoge (bolj ukriviljena v eno smer kot v drugo) in pogosto nastane v kombinaciji s kratkovidnostjo in daljnovidnostjo. To pomeni, da se svetloba zbira bolj v enem delu mrežnice. Posledica je zamegljen in nepravilen vid na vseh razdaljah. Vzroki za nastanek astigmatizma so različni od dednosti do različnih brazgotin na roženici, keratokonusa ali samo kratkotrajno zaradi pritiska na oko ob na primer nastalem ječmenu. Pri astigmatizmu ljudje pogosto očal sploh ne nosijo, kar pomeni, da vidijo rahlo slabše, saj jih ne prenesejo. Posebno če so osi cilindrov, s katerimi korigiramo

PO 40. LETU STAROSTI PA SE MYOPII, HYPERMETROPII IN ASTIGMATIZMU PRIDRUŽI ŠE PRESBIOPIJA, ZATO POTREBUJEMO OČALA ZA DALEČ IN BLIZU.

to napako v dioptriji, postrani ali pa če imamo astigmatizem samo na očesu, ko potem boljše oko prevzame funkcijo in sploh ne opazimo, da z enim očesom v resnici slabše vidimo. Če se astigmatizem pojavi v najstniških letih, lahko to pomeni, da se razvija keratokonus, ki pa se dovolj zgodaj odkrit lahko sedaj uspešno zdravi s postopkom UVA cross linking. Zato je v takem primeru zelo pomemben pregled pri oftalmologu, ki ima posebne aparature za to diagnostiko (topografijo roženice, amberometromijo roženice, oct pahimetrijo roženice). Pri prepozni diagnozi tega stanja je lahko edina rešitev keratoplastika (presaditev roženice), ki pa je velika operacija in vodi v doživljenjsko terapijo po njej.

ZDRAVLJENJE

Vse refraktivne napake očesa se lahko učinkovito zdravi. Najlažje in najceneje s predpisom ustreznih očal, ki jih predpiše oftalmolog po očesnem pregledu. Lahko se odločimo za kontaktne leče, ki običajno še boljše

popravijo vid kot očala, posebno pri astigmatizmu. Kontaktne leče moramo vsakodnevno pred spanjem nujno odstraniti iz očesa, saj lahko povzročijo razraščanje žilic v roženico, kar nastane zaradi slabe oksigenacije roženice pri zaprtih očeh, ali vnetje, ker se oko med spanjem ne solzi dovolj, da bi spiralo bakterije, ki se stalno nahajajo na nas in tudi na očesni površini. Ob pravilni rabi pa so kontaktne leče odličen pripomoček za izostritev vida.

Dolgotrajnejša rešitev pa je refraktivna operacija očesa. Obstaja več vrst kirurških rešitev za korekcijo dioptrije, ki pa se razlikujejo glede na starost pacienta in glede na napako, ki jo želimo korigirati. Pri mlajših ljudeh, starih 21–40 let, se lahko odločamo med lasersko korekcijo dioptrije z laserjem ekcimer ali vstavitvijo implantibilne kontaktne leče (ICL). Pri laserski korekciji se nepopravljivo odstrani del roženice na različne načine, običajno pri nižjih dioptrijah,

VSE REFRAKTIVNE NAPAKE OČESA SE LAHKO UČINKOVITO ZDRAVI. NAJLAŽJE IN NAJCENEJE S PREDPISOM USTREZNIH OČAL, KI JIH PREDPIŠE OFTALMOLOG PO OČESNEM PREGLEDU.

pri ICL pa se pred našo naravno lečo v oko vstavi dodatna čisto tanka leča, kar pa se lahko uporablja tako pri nižjih kot tudi pri višjih dioptrijah.

Po 40. letu starosti pa se myopii, hypermetropii in astigmatizmu pridruži še presbiopija, zato potrebujemo očala za daleč in blizu. V tem primeru ICL ali laserska korekcija ne reši težave, saj lahko odstrani samo dioptrijo na daleč, ostanejo pa očala za na blizu.

PRI MLAJŠIH LJUDEH, STARIH 21–40 LET, SE LAHKO ODLOČAMO MED LASERSKO KOREKCIJO DIOPTRIJE Z LASERJEM EKCI-MER ALI VSTAVITVIJO IMPLANTIBILNE KONTAKTNE LEČE (ICL).

Zato se po 40. letu odločamo za korekcijo dioptrije z multifokalnimi lečami, ki jih vstavimo v oko po prejšnji odstranitvi očesne leče iz očesa. S tem postopkom korigiramo tako daljavo, bližino in eventualni astigmatizem trajno in dokončno, saj se dioptrija po tem postopku ne spreminja več, tudi siva mrena ne more nastati več. Ker je ta operacija zelo varna, komplikacije se pojavijo pri okoli 1 % operirancev in se tako uvršča med najvarnejše operacije, ki jih izvajamo na človeku, se za tako korekcijo odloča vse več ljudi na svetu. Pri nas v OKC Pfeifer smo s temi operacijami začeli skupaj s prvimi kirurgi na svetu, saj je imel dr. Vladimir Pfeifer dostop do multifokalnih intraokularnih leč, še ko so potekale klinične raziskave s takimi operacijami. Operacija sama je sicer praktično ista kot pri operaciji sive mreže, samo da se tu odstrani še čista leča in v oko vstavi namesto monokularne leče multifokalna leča. Sedaj lahko torej tudi pri operaciji sive mreže istočasno korigiramo še dioptrijo očesa. Tako je operacija sive mreže, pri kateri se refrakcija očesa vedno spremeni, najpogosteje izvajan refraktivni poseg na očesu. ✦

BIGSTOCK